

Epilise teose arvustus.

Richard Rohu romaani „Võitluse teel”
arvustus.

Richard Rohu andis oma romaani „Võitluse teel” välja aastal 1933. Tema käesolevas romaanis ei ole midagi uut, sest nii stiililt kui ka kompositsioonilt. See on nagu ta teisedki teosed, kergesti loetav ja arusaadav, ning võiks mainida, et ta püüab endiselt kehtimisel seisti romaani tasemel.

Romaani „Võitluse teel” ainek on Rohu valitud sotsiaalse ülesande, konstateerides puudust ja küllust inimese materiaalse äraelamise alal, mis ringleb peategelase vaese keskkooliharidusega tütarlapse Irma

Piiraja eluloos. Irma Piirajat näeme alul
hädalaabitöölisena külmunud mulda käu-
tavat, siis maal talutöödruuna tehes oma-
moodi „neetud talu”, mille kirjeldusel autor
annab üsna selge ning närvirohke pildi talu-
majapidamisest, mis on laostumas kodu-
tatud laste maaelust võõrdumise ja maa-
elu alahindamise pärast. Lahkumised
osalt, on Irma koduhoidjaks kitsikuse
sattunud anniku juures ja siis lapse-
hooldjaks rikka ning osalt tõusliku, osalt
allakäika ääriahva juures. Viimane näe-
me teda mingisuguse koduse käitööga em-
sile vaualiselt elatist teenimas. See on
üüs omamoodi hädalaabitöö, mille hanni-
mise eest hooldab mingi heategu anitis.

Nendes raamidesses kujutatud tege-
vus annab Rohule omae ladususega.
Stiili suhtes vähemõeldlik, ei paku Rohu

oma lausestikuga mingit raskust. Ta nimetab iga asja selle nimega, ei kasuta mõne väite esitamiseks või tõestamiseks palju varjundeid- tehnikat. Mainitud omadust on märgata kõige enam romaani esimeses episoodis, hädabiitööde kirjelduses, mis muide mõjub peaaegu võikalt; ja hädabiitööliste dialoogides, mis on küll pikad, aga seepärast väga mematiseeritud. Rohu kergesti betavus ja kaotusvõime näib sõltuvat peamiselt omusest lihtsustada, mematiseerida, idealiseerida. Puudusena võiks mainida, et ta võrdlemisi ulatusliku probleemijuuks igasord ei jää probleemide lahendamiseks vaid kipub sattuma regavaste vastukolidesse, nimelt probleemide käsitluses, sest autori meeleline sootsiaalse üli- kolituse ja viletsuse, mida ta Inna Piiraja näjal demonstreerib, on algselt

peale selge. See on „rikaste vastu ja vaeste poolest.

Irma Piiraja on võitluse teel. Pealinnas valitud sõnadega lõpetabki autori teose ja lisab juurde: „Urume ja loodame, et ta kind võidab.” Selle „võitluse tee” suund jääb ebaselgeks. Siis paistab, et Irma võitleb õieti enese individuaalse hüvede eest; et ta taotleb loomulikku ning arusaadavat usmääri saada ise rikkaks ja pääseda inimisväärse elamisesvõimuste juurde. Kuid autori kaastundus kõigile viletsaile, nõrkuteile, elustloõdule ühelt poolt ja hellitav suhtumine oma peategelasele teiselt poolt annab rohe etanõla. Sellist lihtsatoornust brutaalust ei saa autori lemmikust unuda, olguigi et ta on vabestunud oma raatusekaaslastest vastu. Ta mainib teose lõpul

mingit ebanäärast organisatsiooni, mis on võitlemas juba kõigi viletsate, vaeste ja töolatööliste eest ja kuhu kuulub Irma Pürojaagi. Või on see mingi organisatsioon, mis võitleb vähemalt naiskaasvõimsete eest, kus Irma Pürojal lastakse näguda saavuste teenija madalast tööarust. Kiks ei peaks rikas inimene võima oma teenijate murest rimeseväärset äraelanist võimaldavat palua? Isiklikule teenijale parema palga maksmine ei tee rikkast vaesem. Iga töölist üldse, kelle tööle teepoolset baseerub jõuka inimese jõukus, ei kannata väikese palgaga mingi kiisakatastroofe pärast, vaid juba hoopis majanduslikel põhjustel.

Indes käesoleva romaani kohta väikese kokkuvõtte, võiks mainida, et romaan „Võitluse tel“ on, vaatamata

tema peamised puudused — ebajärk-
kindlale probleemiaundusele — järje-
kordsus näitus Rohult, et ka väga
ulatuslikult romantiseerides, lihtustades
ja idealiseerides võib kirjamine jääda
huvitavaks ja loetavaks; ja mis kõige
tähelepanetavam — ka ilma põneva
intrigita.

MModdo.
v. png. kl.

Tema.

Ta erineb teistest paljugi...

Kui teised, näitaks, külma ilmaga taas
tubades tegemist leiavad, hoolitab ta ikka välgas,
ihmeki endal nina sinine ja sõrmed viindais
külmunud.

Ka klassis võib ta tunni ajal teiste,
oma kaasõpilaste mõtteid, kui need õppeainete-
ga tegelevad, rõwale juhtida mingile lõbu-
samale, muule, tema meelest huvitavamale
alale.

Ta nagu ei oleks võimeline rahu-
likult istuma ja õpetaja sõnu tähele pane-

ma, nagu ei saaks ta ilma naeru ja mü-
rada läbi.

Ka suvel, maal, kodus olles, võib ta
heinaajal heinalistele tükke teha, et nende
mõtteid kõrvale juhtida, et meeled rõõmsa-
maks muuta igapäevases töös ja aselde-
sis.

Ta leiab huumorit ka kohast, kus
seda peagu ei leidugi, või kust seda mõni
teine vahest ei oleks teadnud stidagi.

Ka oskab ta oma naljad ikka nii sõnas-
lunda, et nad tõesti naljad on ja ka
teistele naljadeks jäävad; tehes neid veel
miimiliste liigutuste abil koomilisemaks,
viidramaks, neid täiendades silmade ja
kätega.

Kui mõnel ka kõige parem nali
kukub värga labaselt, siis ei juhtu temal
seda ka mitte kõige labasematiga.

Kui on kusaqil pidu või pedanse
 omavahelisi koosviibimisi, sodalakse kaa ka
 tingimata sinna, sest ilma temata ei olla
 pool peo nägu ega pidulistel peo tujie. Ühes
 timaga tuleb proosaali ka naer ja rõõm,
 tants ja laul. Ükski teine ei mõista ka
 mitte nii koduse hunde lüua enda ja
 teiste vahel kui tema.

Kuid ärgi kõige mõelge, et ta
 kurb ei mõistagi olla. Eluistab küll, ja
 isegi väga kurb, chunni tal seda ei ole
 olnud enam kaua vaja olla. Viimati
 oli ta vist siis kurb, kui väike naabri
 tüüli talu üles, juba aastate ast, et ta
 ei tule enam timaga jõekaldale män-
 gima, sest linnast olla ilus vielaastane
 poiss tulnud huvitavamate mängude
 ja mänguasjadega kui temal on.

Hiljemini ei ole tal vajadust
 olnud kurb olla. Ta on noor ja ilm

on ilus — selle on võtnud ta enda-
le põhilauseks, sellest olenen ka Tema lõ-
bus ja lahke oler.

Tema

1. mail, 1938.

Laine Allik.

PÄIKESE TÕUSENGUL.

urehommikul on päikine
 oma punaste kiistega este-
 me, kes kuulutab mulle uue
 päeva algust. Vallatledes
 tungivad kiired läbi akna
 esniide, virgus ja olen õnnelik, — kuna mis
 tähelepanu pälhub üksa ja jälle too kiireri-
 mis päikese sädeluse all lamab vaiksena
 ja taltsana olen õnnelik ka siis, kui tema
 pinnal mänglevad tuulhood, millede all
 painutavad ennast nõtrid pillirood. Chiib-
 le kostab rõõnu tuule kiiruse muusika ja
 pilliroogude salapärase sehn.

Ueidan ühe küne pilgu üle lähedal-
 olevate madalate majade, müüri ja

karjamaale ja siis juba kuulangi end
hüüdnas ema, kes ammu enne mind
askeldab väljas. Olul algab too iga-
hommikune "palverännak".

Lippan kiirete sammudega trepist
alla, kohtan koridoris mõnda unise
näoga rootslast või soomlast, räävalt
jõuan älda neile mõne hommikuse
tervituse kui juba jällegi kuuln ema
kutsuvat häält. Kõigil on nutt, ka kolm
narmusat lehma ootavad kärsitusega
münd, et pääseda välja vabasse loodu-
sesse.

Teel seltsin mõne tuttava tiitarlapsiga,
kel samasugune nämmas ees. Algul iska
piki kollasat maanteed, üle saawi,
nandtutöölaste ja veelõikude, hiipates
siis mättalt mättale, silmas pidades
loputa sihtpunkti, väikest mäekülgast.

Teel piiravad meid valju kisaga ki-
itajate karjad, lunnates mööda nii
lähedalt, et tunned isegi kuldas

türalisusest tekkiv tuul vastu pälet tuleb
ja juuksed kergelt lendu tõusevad. Päikese
tulipatas rohv. aeglaselt lääne poole ja
saates valjuures ikka rohvem ja rohvem
rüü maailmanummi; ja viimaks rüü
oleid jõudnud juba küllalt hiipata mät-
talt mättale ja viimaks jõudnud ka
kargamaa suuremale kümale "Kullimäel",
on päike ära käinud suure saare ja
pildunud miljonid rüü niisama laia-
li.

Külmalt avanet ilus vaade imbit-
sevale loodusele. Linn upub rohvusse, on
vaid vähe maju punaste katustega, ja
vägim kahetomuga loss on terves pikku-
ses väha. Siis väike allu, mille punde
vahelt välguv midagi valget — see on
haigla, ja niid juba kõrdab mu pilgu
jälle see sädeline meri, mis ikka ja jälle
meenutab mulle toda iildtuntud laulu,
mille esimesed räsiaid algavad sõnadega
"Juba lapsena tundsin ma nend, ääretut,

lata....." jst.

Silmapiiril on näha liuglemas isikuid
purjekat ja mere lahutamise maast
osutuks võimatuks kui mitte Yõne
pooleaare tumme mets silmale appi ei
tulus ja neid kotsa, tumeda ribana
ei lahutaks. Alauka saan paistab nii
selgesti, et võib tumeda mitsa taga-
süvalt näha isegi mõnda valkjat
maja nende ees laieneva kollase liiva-
väljaga. Sadamas seisva auriku konst-
nast tõuseb vaevalt märgatawat suit-
su, mis tõustes otse ülesse teeb õhus
ringi ja siis haikub selgesse hom-
mikutaevasse.

Silmaringi lõpetades jääb pilve
peatumale lihtsale lattaiale, mis pii-
nab väikest neljakandilist maalappi
oma sammaldanud, väikese, laagre-
nud ja võltuvajunud puuristiga.
Vaadatmata hommikusele ilule läbib
keha siiski mingi õudusetaime, 925

siin, kus paistab roogu ilm nii ilusana, püüdi jätma oma elu paljud meie kodusaarele esinud pojad, kas nad teadsid isegi, mille eest sai nende osaks see saatus? On küllda veel vaid Roomassaare vanemate elanike must kurb sõnu: „Gale mehi mossis hommikul vana künkale, saadetuna püsse- ja pand- vateist valurüütest. Gälil astuti nad ritta, kõlas ühispaus, tõusis nitsupile, ja siis — õhku selginevad, oli väha künk- tal veel vaid valurüüd — teised kõik olid langenud.“

Ja nüüd need vaibunud lained näigivad küllalt selget seel, et need kodusaare pojad olid tõesti esinud!

Taamal on küllda rongivilet. Logi- redes ja ahvides veele vedur mööda nõopaid, vedades enda järel mõnda rau- ba-vaagnit.

Gälil korraga lundab peuhalg keset nõopaid süüa liha ette, viimane emal

dub aeglaselt kraavi äärel.

Rong jätkab endise aeglusega oma
teekonda edasi. Kõrgete juhist ja
joonsete kiirust kraavi kaldale, pa-
naga suure rivi taha, peidame end
ja kui rong on möödumas, hüp-
pame viimasele loqisevale vagu-
nile. Alati õnnestub see meil, vedu-
rjuht ei märkagi, onavõltsist piletit-
ta sõitjaid."

Võinuks, mis oleks kiidlasti am-
nud jalgsisse, tulles jalgsi tagasi
sellelt pisalt teekonnalt, oleks olnud
kiidalt suur, kuid niid tundub
kiidalt mugav, ainult oleks veelgi
mugavam kui mitte see vedur niitab
õndsalt ei loqiseks, kuid sellest
hoolimata kostab peagi kodu poolt
hommikune rongi lõrk. Aeg on mitata
ei ole.